

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe $\frac{1}{2}$ an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.; pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERȚIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„**BISERICA și ȘCOALA**“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Moment istoric.

În ziua de 10 Mai a. c. se deschide Exponziția României, la București, pentru prăznuirea domniei de 40 ani a gloriosului rege Carol I. și 1800 ani dela obârșia neamului românesc. Cu această ocaziune frații noștri din Regatul vecin vor căuta să dea măsura progresului realizat până în prezent de tînărul stat și virginal dar vigurosului popor.

În legătură cu acest incident, comisariatul „Exponzițiunei“ a început să publice un buletin, relativ la orânduielile ce se fac pentru exponziție. Fiind o parte din aceste orânduieli de interes cultural, general pentru noi, credem că nu este de prisos, ci din contră, este binevenit pentru cetitorii noștri, să le dăm cate-va escepte din randuielile din cestiune.

Lăsăm dar să urmeze circulara relativă la „*Geniul civil și militar, arhitectura, mijloacele de transport, armata*“ (României).

Secțiunea aceasta este de sigur una din cele mai importante din câte va avea viitoarea Exponzițiune.

Descendenți ai Romanilor, popor ce a lăsat pe toată suprafața pământului lucrări uimitoare, atât din punctul de vedere al geniului militar cât și al celui civil, ne-am așteptă ca, în țările locuite de români, să găsim continuitatea acestor lucrări caracteristice marelui popor.

Nenorocirea a făcut însă, că îndată după așezarea noastră în Dacia, în timp de aproape 1000 ani, adevărate puhoai de barbari, revărsându-se asupra Europei, au strivit tot ce străbunii noștri putuseră începe și au oprit în urmă orice viață socială cu un caracter impunător.

Pământul țării noastre e semănat totuși de mivile cari serveau cu siguranță pentru telegrafia optică, drept călăuze, sau pentru a menține în sânul lor mormintele oamenilor de seamă.

Valuri de pământ, pe întinderi cari uimesc, slugeau pentru a ne apăra în contra vecinilor barbari; lagăre întărite, numeroase și variate, se găsesc

pretutinden; șosele, cari impun prin lungimea lor și prin soliditatea cu care au fost construite, brazdează țara, căutând toate a trece dela Dunăre în Transilvania.

Templuri înalte credinței sunt numeroase și cu deosebire sunt de reamintit pietrele mormântale cu anumite inscripțiuni.

Ca dovadă că viața Romană nu a fost cuprinsă în Dacia numai între domniile lui Traian și Aurelian, nu avem decât a privi un singur punct: cetatea Romula (Reșca) de lângă Caracal. Dacă nu am considera decât vastul cimitir cu numeroasele sale sarcofagii de piatră de Nicopole, încă rămânem uimiți de avuția și arta ce a domnit acolo.

Cărămizi variate, dintre cari unele rotunde pentru coloane, capiteluri sculptate admirabil cu vițe cu struguri, o statuie de bronz a lui Jupiter, felurite sculpturi în piatră, obiecte de cea mai fină teracotă, caracteristice vieții romane (Phyllus), ornamente rari și foarte scumpe ce s'au găsit cu profusiune, camee și monede nenumărate, toate dovedesc că orașul a trebuit să dureze câteva secole.

Monumentul dela Adam-Klisi, falnic și impunător, d'impreună cu orașul ascuns în apropiere, ne dovedesc același lucru pentru Dobrogea.

E dureros a spune însă, că acest monument de seamă, care a fost respectat de toți barbarii și în urmă până și de Turci, l'am distrus noi înșine.

Am încredințat, ca în curând el să fie restaurat acolo unde a fost ridicat de strămoșii noștri, în mijlocul unui frumos parc — pădure de 2000 h. a. — ce va trebui creat în jurul său, și unit printr'un crâmpei de linie ferată cu Medgidia. Vom avea astfel în țara noastră cel mai frumos monument roman, după columna lui Traian; iar după Pompei, Herculanium și ruinile din Tunis, vom avea și noi ruinele impunătoare ale unui

oras, care va arăta și mai mult viața publică și privată a străbunilor noștri.

Va exista astfel în România o localitate, care va interesa și lumea străină în un mod deosebit și care va vorbi de originea noastră și de viața romană în Dobrogea.

Ruine de aproape 1000 ani sunt însă puține în țara noastră și nu putem să cităm da cât cetatea Neamțului, datorită cavalerilor Teutoni, și care a fost refăcută cu deosebire sub Ștefan-cel-Mare.

Cu Alexandru-cel-Bun, în Moldova și cu Mircea în Muntenia, bisericile încep să se înalte în mod maiestos în țara noastră. Ele ajung punctul culminant sub Ștefan-cel-Mare și Vasilie Lupu în Moldova, sub Neagoe-Vodă și Matei Basarab în Muntenia.

Dintre biserici tot ne-au mai rămas în picioare câte-va; erau așa de maiestose, că înșiși vrăjmașii, ezitau a le rade de pe fața pământului, și în ori-ce caz, după ce aceștia le profanau sau ardeau, ele erau reconstituite mai totdeauna de credincioși.

Nu tot astfel a stat lucrul cu cetățile, cu palatele și cu casele străbunilor noștri.

Numai temelile numeroaselor palate ale lui Ștefan-cel-Mare se mai cunosc.

La Suceava s'a înființat pe ele mahalaua ovreiască; la Piatra le-au desființat cu ocaziunea clădirii gimnasiului; la Hârlău, primăria aruncă latrinele publice în pivnițele lor; la Vaslui abia mai apar în o proprietate particulară; pretutindeni profanațiune și lipsă de atențiune.

Palatul lui Mircea dela Cozia găzduia criminalii, ca și mănăstirea Bisericieni din Moldova. — În capitala țării chiar, locuința lui Mihai-Viteazul a fost în parte acoperită de arhivele Statului, fără ca nimeni să se fi gândit la restaurațiunea sau scoaterea planului ei, iar la Târgoviște abia se mai văd urmele palatului aceluias Voevod.

Ruinele palatului lui Brâncoveanu de la Potlogi, se desființează pe zi ce trece și numai casa lui Matei Basarab dela Brebu din Prahova, a fost ceva mai respectată păstrându-se mai bine; nemuritorul Davila, găsdul într'însa multă vreme fetele azilului Elena Doamna.

Ruinele cetății lui Tepeș, mărețe și impunătoare, sunt cu desăvârșire în dărăpănare.

Numai cetatea Sucevei, grație lui Romstorfer, a fost curățită și întărită, făcându-se un mic muzeu cu cele găsite în cuprinsul ei. Ca lucrări de artă, câte-va poduri se mai cunosc încă dela Ștefan-cel-Mare.

Iată bilanțul trecutului.

Peste tot dovadă de destoinicie și pricepere, peste tot dorința de a se afirma, pe vremuri, la viața liniștită și prosperă prin muncă și cre-

dință; dar pretutindeni lucrările lor desființate prin foc și sabie de aceia ce, tinzând la viața noastră, au reușit să ne spulbere numai monumentele, dar nu să ne desființeze și neamul.

Cultul trecutului s'a dezvoltat în inimile noastre odată cu redeşeptarea noastră națională.

Odată cu Domniile pământene, dela 1822 încoace, atențiunea celor mai cu cap și inimă fu atrasă de ruinele noastre sfinte.

Dar așa de numeroase erau ele, așa de nepregăliți eram noi, și așa de slabe mijloacele de care dispuneam, încât cu cea mai mare bunăvoință nu se putea face decât foarte puțin.

Trecură 60 de ani în care se făcū foarte puțin, ba adesea și rău și numai de 40 de ani încoace, sub domnia M. S. Regelui Carol, numeroase fură bisericile mărețe ale trecutului nostru, care au fost restaurate și foarte numeroase acele ce din nou s'au înălțat către cer, pe toată fața țării, dela munte până la mare.

Caracteristica romană s'a păstrat însă în neamul nostru, cu tot trecutul de nesigurantă și distrugere și acei cari nu au destulă credință în ceea ce spun, gândească-se că acum 40 de ani poștele și telegrafele, de abia luate din mâna austriacilor, se aflau totuși în mâna străinilor. Străini erau inginerii hotarnici, străini și inginerii de ori-ce natură și arhitecții cari ne schilodeau monumentele sfinte.

Și totuși, mulțamită lui Dumnezeu, numai după 20 ani de voință și munca din partea noastră, inginerii români s'au deosebit mai întâi, în modul cel mai suprinzător și laudabil.

Țara e acoperită de șosele și liiii ferate datorite priceperii lor.

Valea sălbatică a Jiului, care a oprit chiar pe romani în mersul lor, silindu-i să se sue dela Castrul din Bumbești, peste munte în Transilvania, astăzi este pătrunsă de cea mai frumoasă cale, cu numeroase poduri în beton armat.

Podul peste Dunăre dela Severin, al lui Apolodor, fu întrecut prin altul mai măreț, care ne leagă cu Constanța.

Căile noastre de comunicație și serviciul nostru telegrafic, telefonic și poștal sunt într'o stare bună, serviciul maritim în stare prosperă; căile ferate române nu lasă mult de dorit.

În ce privește armata, trecutul nostru este departe de a nu alcătui un titlu de glorie pentru noi.

Nu numai curajul, dar și priceperea au caracterizat acele timpuri.

Arcurile și arcașii noștri erau renumiți și poporul a păstrat încă amintirea lor, astfel că în satul Șetrite din Prahova, sătenii mai lucrează arcuri pentru copiii lor, ca și în câte-va sate din județul Iașului.

Tunurile lui Petru Rareș erau renumite și silitra noastră eră trimisă în Polonia

Artileria noastră la Plevna și purtarea soldaților în războiul Independenței au dat dovadă de ce sânge curge încă în vinele noastre.

În ce privește prezentul, grație arsenalului, pirotecniei și fabricii de iarbă de pușcă fără fum dela Cățelu, precum și diferitelor ateliere și fabrici de cofecțiuni, multe din obiectele indispensabile armatei se lucrează în țară.

În ce privește geniul civil și militar, secțiunea de față va cuprinde următoarele părți:

Material, aparate și proceduri de inginerie, arhitectură, mecanică, etc.

Modeluri, planuri, desenuri și fotografii.

Lucrările de artă executate sau proiectate.

Școli speciale.

Din acest punct de vedere se vor face lucrări de beton în incinta Expozițiunii, și anume: un pod cu o deschidere largă pentru pietoni și trăsuri, și arenele romane, cari vor cuprinde până la 4.000 persoane.

O clădire destinată pentru muzeul permanent, va fi construită, inspirându-ne în ornamentațiunea ei de motive din țara românească. Se va reconstitui o culă și un turn vechiu de apărare, iar restul construcțiilor trecătoare, vor avea în mare parte, caracterul construcțiilor române.

De asemenea, se vor expune diferite aparate și cu deosebire aparate electrice sau pentru telefonie, lucrate la noi atât de direcțiunea telegrafelor și poștelor, cât și de particulari.

Vom mai avea încă:

Circulațiunea pe apă și pe uscat; aeroslatica.

Direcțiunea generală a Căilor Ferate Române.

Întreprinderile particulare.

Scolile particulare.

În ce privește în special armata, se vor expune: scrieri, arme, haine, modele pentru armata de uscat și de apă.

Industriile, fabricile și atelierele armatei: învătământul militar.

O baterie, și anume cea care la 1877 a fost la Calafat și din care s'a tras primul foc de tun, față de M. S. Regele, va fi reconstituită după planul aceleia din timpul războiului și va conține aceleași tunuri.

Rezultă dar, că toate serviciile publice relative la lucrările de geniu civil și militar, la mecanică și electricitate, precum și la mijloacele de transport, precum și acele dependente de ministerul de război, sunt ținute să se gătească a expune, în mod cât se poate de doveditor al felului activității lor, pentru ca astfel țara să poată vedea starea lor înfloritoare și să aibă mângâierea de a fi convinsă că enormele sacri-

ficii ce face, sunt răsplătite prin o muncă serioasă și pricepută.

O circulară specială va fi totuși adresată ministerelor sau institutelor speciale, de și cred că și fără de aceasta ele vor lua dispozițiunile necesare din vreme, căci nici o scuză nu poate să acopere greșeala neactivității și compromiterii demnității Statului în această mare manifestațiune a stărei noastre actuale.

Marele număr al inginerilor și arhitecților, al mecanicilor și al caselor sau societăților cari trăesc din ramurile prevăzute mai sus, etc., sunt rugați a dovedi activitatea lor în acelaș mod.

Pe lângă obiecte în natură, fotografiile, planuri, devize, dări de seamă și publicațiuni speciale, toți acești exponanți vor trebui să se gândească în prima linie, nu a căuta să expue lucruri surprinzătoare, dar:

1. De a expue obiecte fabricate în mod curent, cu o întrebuințare zilnică;

2. Indicațiuni asupra modului întrebuințării și prețurile de vânzare;

3. A nu uita caracterul instructiv al Expozițiunii, astfel încât aparatele principale să poată funcționa în fața publicului și în acelaș timp să arate alături și bucățile din cari sunt alcătuite.

Comisariatul General așteaptă cât mai neîntârziat ca cei interesați să indice cât mai curând dacă expun pe seama lor, sau în pavilionul special, și care este suprafața de care au nevoie în oricare din aceste cazuri.

Stilul.*)

Noi știm, că dintre toate fenomenele, acele ce ne interesează mai mult pe noi oamenii, sunt mișcările sufletești ale omului. Un spirit paradoxal ar putea îndrăzni să spună că sunt două lumi întregi, două universuri. O picătură de rouă limpede, ce cade din înălțimile senine, în drumul ei către pământul din care a fost sorbită în sus, reflectă din pereții-i tot văzduhul larg. Ceea-ce, dela pereții acestei infime sfere reflectoare, este fără margini în afară, se adâncește în năuntru ei, afundându-se iarăși fără margini. Acolo în strâmtul fund, ca și afară în larg, sunt iarăși totii sorii, toți luceferii, toate stelele și calea robilor. Dela părășii ei, în afară o nemărginită — lume, o altă nemărginită lume în năuntru: margine nu e în afară și ori încotro; asemenea în năuntru, de-a îndărătele și ori încotro, margine nu e.

Așa este și sufletul omenesc, ca bobul de rouă; o infimă oglindă cu cunoștința absurdei adâncimi proprii — în afară-i și înainte-i ori încotro, infinitul mare, în năuntru și de-a îndărătele, infinitul mic. Între aceste două infinituri, între aceste două lumi, e o ciudată și

*) Din „Școala Română“.

grozavă deosebire: pe când infinitul mare este ideal deși palpabil, infinitul mic este singurul real deși impalpabil. Căzând din înălțimi, oglinda de rouă, în drumul ei, schimbă perspectiva interioară după punctele liniei sale de cădere; asemenea și sufletul nostru, în trecerea-i schimbă în adâncimile sale lumea din năuntru după schimbările lumii din afară.

Câți stropi le rouă între cer și pământ, atâtea oglinzi mișcătoare și atâtea ceruri asemenea — câți oameni atâtea suflete și tot atâtea lumi.

Și iată dar de ce, mai mult decât tot universul cel mare, ne interesează universul cel mic, fiindcă eu cât cel dintâiu se înalță și se depărtează tot mai mult de noi, cu atât cel de al doilea se adâncește și ne pătrunde; unul se întinde, celălalt se strânge, unul este, celălalt suntem, — estele acela e o idee numai, acest suntem ni-i singura realitate posibilă.

Așa, pentru înțelesul omului nu-i nimic mai important decât înțelesul omului, fiindcă, prin comunicarea înțelesului la înțeles, realitatea se potențiază. Infinitul palpabil, dar ideal, se adâncește în oglinda sferică și devine infinitul impalpabil, dar real. Dar, oglindit acumă dintr'o oglindă într'alta? O a doua adâncime, o altă lume și mai impalpabilă, dar cu atât mai reală. Să luăm două oglinzi sferice: soarele uriaș se strânge în adâncimile uneia ca un punct; din cea dintâiu, acest punct se adâncește încă odată în a doua, și când a ajuns ca vârful acului de albină, atunci aruncă în focarul de reflexie cea mai întinsă lumină și căldură.

Toate aceste schimbări, toate aceste raporturi — între infinitul mare și infinitul mic, și apoi între acesta devenit la rândul-i mare, și cel de al treilea, care-l potențiază le rânduiau totdeauna măsuri fatale, din care nu se ese. Fie oglinda imperfect sferică neregulată, daformată, burdușită, ori cum colorată, ea își va păstra ca atare totdeauna același mod de oglindire — totdeauna va fi un echilibru, un chip constant de raporturi între ce și cum se oglindește.

Dar unde ne ducem cu atâtea ciudate digresiuni fără disciplină? Ne depărtăm prea tare de obiectul vorbirii noastre, de stil!... Din contră, iată, că am ajuns tocmai la dânsul.

Precum stropul de rouă cade, cade mereu căutând odihnă, asemenea căutând odihnă trece, mereu trece sufletul omului. Și el e o oglindă sferică, vecinic în mișcare, rotindu-se pe axa ei și mergând prin spațiu ca și corpurile cerești. Schimbând mereu punctul de perspectivă, echilibrul nestabil și un punct constant de raport între cum și ce oglindește, îi sunt neapărate ca să poată oglindi.

Pentru aceasta — pentru a putea păstra echilibrul, trebuie, atât în rotirea cât și în mersul său, să stăpânească ritmul pornirii inițiale, ale cărui faze de accelerare sau domolire, de odihnă sau de precipitare să se facă gradat și oblu, iar nu smuncit și sdruncinat, pentru ca să nu se strice oglinda fără ași putea îndeplini menirea... Numai așa poate comunica, la

rându-i, limpede imaginile, ce le primește din afară, unei alte oglinzi similare, cu care în treacăt se întâlnește în această scurtă plimbare prin lumina vieții.

Ritmul — iată esența stilului.

*

Mișcările lumii imprimă și sufletului nostru mișcări corespunzătoare, și între aceste două serii de mișcări raporturile trebuie să fie de un chip totdeauna constant; fără de acesta, echilibrul nestabil, de care am vorbit, nu s'ar mai putea menține, iar înțelesul nostru, prin urmare, ar deveni imposibil.

Când ne aflăm în fața unei lucrări de artă, fenomenul mișcării noastre sufletești se îndoiește. Sufletul nostru este soliciat la o îndoită legănare, și deci cu cât mai necesar devine echilibrul nestabil, cu atât păstrarea chipului constant de raporturi mai indispensabilă.

Pe complexa claviatură a unei imense orgi, un titan maestru-organist lucrează, fără un moment de rapaos, un preludiv chaotic fără soluțiune. Toate tonurile majore și minore, toate modularile posibile și imposibile, cari n'au secret pentru dânsul, le perindează pe simțitoarele clape, și toate după niște fatale legi pe care el nu le poate călca nici odată, dacă nu voește să spargă minunatul instrument. În acel preludiv, el își cântă șie-și, se înțelege și se place pe sine-și.

Dar iată că un mititel gnom se furișază sub coatele maestrului. Printre degetele titanului, cari toate joacă de colo până colo pe complexa claviatură, mititelul își vără și el mâinile; nimerește deschizăturile și atingând și el cu dibăcie clapele, fără să supere cătuși de puțin, în fuga jocului degetele marelui maestru, suprapune seriei de acorduri ale preludivului chaotic o melodie care, fiindcă e resultanta acestuia, se potrivește cu aceasta, e realizarea lui posibilă și rațională.

Ce cuminte, ce dibăci, ce înze-strat și meșter mai ales trebuie să fie gnomul, pentru ca să poată face fără greș un așa minunat tour de force!

Ei! Sufletul meu e orga misterioasă; titanul, care preludiază fără un moment de repaos până ce orga perde puterea de a mai scoate măcar o notă, este lumea; iar gnomul ești tu, tu poetul, tu artistul.

Ia seama bine, gnomule! Ia seamă bine la tonul precis, la înțelesul adânc, la ritmul susținut al preludivului titanic, și improvisează-ți în cunoștință melodia clară. Mai ales, ferește-te nu cumva să atingi degetele foarte simțitoare ale marelui tău acompaniator, care, necăjit că i-ai deranjat lucrarea proprie, s'ar răsbuna pe tine făcându-ți cântarea ta, printr'un magistral acord ținut, monstruoasă, absurdă, imposibilă.

Te povățuesc, dacă ești agiamiu, nu-ți incurcă mâinile pe o claviatură așa de sensibilă, printre degetele unui așa de statornic și absolut maestru.

Când din sufletul meu, cum e legănat vecinic de mișcarea lumii, tu, poet sau artist, voești să scoți un acord nou, nu trebuie să uiți că eu nu te pot asculta, te arunc departe sau fug departe de tine, dacă te în-

cerci la ce nu poți bine, dacă mă silești să-mi stric echilibrul nestabil și astfel să-mi poticnesc ștelesul.

Care va să zică, goomule, dacă asta-ți este datul tău: dacă tu, improvisatorul, ești legat de acompaniatorul cel mare, cu care sufletul meu are legături înainte de sosirea ta sub coatele lui, atunci improvizatia ta melodică este în esența ei roaba acompaniamentului. Numai inventivitatea melodică este a ta; liber ești să construiești, pe seria eternă de acorduri ale preludiului, infinite jocuri, după generozitatea și temperamentul fantaziei tale; toate însă trebuiesc să nu iasă din ritmul lui. Altmintrelea, fie cât de torturată ca structură, cât de variată ca forme, cât de bogată ca întorsături, cântarea ta va fi monstruoasă, absurdă, imposibilă.

Când în valurile de acorduri pe un ton, lente și solemne, ale preludiului, tu vei nimeri alt ton și vei precipită mersul melodiei tale; sau când, pe o cascadă precipitată a lui, vei voi să te oprești ca să faci o înfloritură ad libitum, vei fi un gnom prost, care nu poate fi ascultat decât în bătae de joc, și care merită luat de ceafă și aruncat cu dispreț departe pentru îndrăzneala și prostia lui, — fiindcă a avut neomenia să intervie cu un charivari în sublimul preludiu.

Acea dibăcie de a-ți strecura cu o potrivită mișcare, în mersul preludiului etern, potrivită la invenție melodică de câteva tacte, acea virtuozitate, este aceea ce numim stilul.

I. L. Caragiale.

„Cronice“ din parohii.

Cea dintâi carte ce-a dat-o bunul Dzeu oamenilor a fost natura, în care citeau podoabele creațiunilor (oamenii) perfect, cunoșteau din ea pe Dzeu în toată plenitudinea sa. Văzând fiii înțeleptului Creator lucrurile, a căror taină creșterii lor nu o puteau pătrunde, s'au închinat Lui și l'au preamărit în modul și forma șoptită de bielsugul sentimentelor și de priceperea lor.

Mai târziu n'a fost de ajuns cartea cea dintâie și așa Dzeu le-a dat oamenilor s. Scriptură, din care învățăm multe, multe, înainte de toate vedem că lumea s'a creat în timp.

Națiunile încă nu le aflăm deodată cu spada în mână și n'au organizație din început, ci se desvoltă și ele, se cultivă și progresează din vreme în vreme, rostogolindu-se peste veacuri, curmându-și unele viața prin dușmani, absorbindu-se altele; cele norocoase însă răzlesc prin piedeci, plutesc peste secolii odată mai veseli, alțedăți mai îngrijați, până ce ajung pe malul zilelor noastre și le vedem azi pe toate subsoară cu istoria neamului. Cu drag își mai celeste fiecă popor trecutul îndepărtat al strămoșilor săi! Își dă toți galbenii pentru o filă din istoria sa, fie aceea zdrențuită chiar.

Dar de unde își știu națiunile povestea plămădării și a războirilor lor? Din notițele veacurilor, din cronicile rămase din acele răslețite vremi, când lângă »craiu« un cărturar cutare însemnă ciocnirile între popoare, cu negreală din funingine. A fost negreală din scrum ori din bozâi, este irelevant, miezul chestiei e însă, că ochiul istoricului poate fugi azi prin luminiș pân' la ivirea primului cărd de oameni, ce-a petrecut pe plaiurile întinsei noastre țări, și-l urmărește pe acela și pe altele ce se lipesc de cel întâi sosit, în toate manifestațiunile sale. În răstimpuri se părăndă popoare pe aici, unele trăesc zile numai, altele ani mulți — puțini. Cronica le știe la toate ascunziturile, cuiburile într'atăta, că se înșghiabă romane chiar din relațiunile sociale ale acelor neamuri.

N'a păstrat cronica notițe numai despre pământul țării noastre bătut de atâta potop de om, ci în graiul limpede poți ceti obârșia și vrednicia celor două popoare culte a grecilor și Romanilor și câte altele.

Fericit este azi ochiul cărturar, căci nu se oprește în mormane de păcură, în câmpuri întunecoase, când i dor să cunoasca un popor sau altul, ci la ureche i-se povestesc întâmplările ori cărui veac ce dorește, începând cu stabilirea canonului săptămânal din cartea lui Moise și sfârșind cu asaltul dela Fântânele, ori cu proaspătul război desfășurat în Japonia în zilele trecute.

Nu este însă tot așa de norocos ochiul din strana bisericeii, căci el nu poate ajunge, sârmanul, nici la anul de zidire al bisericeii, în care cântă condace și tropare. La așezarea pietri din fundament vor fi încrestat de abunăseamă undeva cei patru numeri, să știe robii următori vremea când s'a ridicat biserica, dar înzădar, că la renovarea făcută de preotul următor a uitat și acela să încresteze undeva anul zidirii. Așa s'a încheiat lanțul neglijării croniceii conzecvent, încât azi cu greu poți înjghebă, din notițele aflate în parohie, o icoană limpede a trecutului vr'unei comune bisericești.

Actele be renitență au fost totdeauna frate cu procesele disciplinare, cari dacă le-ai întentat azi, ai află de oameni, pe norii grei ce-au plutit peste bisericile noastre cele ciuntite la turn, de săcuri dușmănoase. Preoțimea noastră înainte cu două sute de ani numai, a stat la nivel cultural neînchipuit azi de noi; acelor »stegari« credincioși și plini de tărie duhovnicească, li-s'a - risipit deabunăseamă vremea în jurul bisericeii, împroșcând din jurul ei vrășmașii fără astâmpăr. Asta o conchidem din tezele că ispitele au fost multe, pe cari le-au învins, și vijeliile au fost punernice, și totuși ni-au păstrat cu zelul curat al lor, altarul, crucea... În

învălmășeala prigonirilor s'ar fi întors preoții nu odată cu mulțămăta cătră Dzeu, că i-a învrednicit să pună în sân s. antimis, s. cruce și patrafirul, ca așa să scape din perire. — vremile furtunoase nu le-a dat răgaz să încresteze fie pe un băț de alun măcar anul zidirii. Iată întâiul motiv, că ne lispescă cronicile; vor fi ele și altele, dar să le lăsăm cealalte. Peste Biserica noastră (istoria ei) plutește ceață, ici-colo se zărește colț luminos dar în dar amurgit.

(Va urma)

Nr. 486/1906

Se anunță preventiv, că pământurile fondului preoțesc diecezan din Sânmihaiul-român de 1561⁷³⁴/₁₆₀₀ și din Chișoda de 435 jughere catastrale se vor esarinda în primăvara anului 1907 cu începere dela 1 Octomvrie al acelu an pe restimp de 6 ori 10 ani.

A r a d, din ședința consistorială a senatului episcopesc ținută la 9/22 Martie 1906.

Joan J. Papp *m. p.*,
Episcop.

Convocare.

În conformitate cu dispozițiunile §-lui 23 din statutele »Reuniuni învățătorilor dela școlile populare gr. or. rom. din protopopiatele: Timișoara, Belinț, Comloș și Lipova«, prin aceasta se convoacă adunarea generală ordinară a despărțământului Timișorii pe Joi în 6/19 Aprilie a. c. în școala noastră confesională din comuna Șag, pe lângă următoarea

PROGRAMĂ:

1. La 10 ore a. m. chemarea Duhului sfânt și părăstas pentru sufletul răposatului P. Jurma, fost învățator în Șag.
2. »Propoziția simplă«, prelegere practică, ținută de învățatorul Antoniu Nevrincean cu elevii sei.
3. Deschiderea adunării.
4. Constatarea membrilor prezenți.
5. Alegerea alor doi bărbați de încredere pentru verificarea protocolului.
6. Raportul președintelui, cassarului și al bibliotecarului.
7. Ascultarea disertațiunilor, însinuate cu 3 zile înainte la președinte.
8. Discuțiuni asupra prelegerii practice și a disertațiunilor.
9. Propuneri și interpelări.
10. Designarea locului și fixarea timpului pentru anunarea proximă.

Săcusigi, 13/26 Martie 1906.

D. Sebeșan
președ.

C. Micu
not.

CRONICA.

Alegere de preot. Cu bucurie înregistrăm, că la vacanța parohie din Almaș, a fost ales într-un preot cu totalitatea voturilor, absolventul teolog Oatavian Feier din Pleșeuța.

Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român. Primiim următoarele două avizuri:

Aviz! În conformitate cu deciziunea Comitetului central Nr. 68 din 19 Martie a. c. se aduce la cunoștința de părțământelor „Asociațiunii“ și a publicului român, la care aceasta s'a adresat în afacerea Expozițiunii generale române din București, că D. Ministru r. u. de interne, prin ordinațiunea sa Nr. 146/1906 din 13 Martie a. c., a oprit „Asociațiunea“ dela aranjarea și înzestrarea pavilionului Românilor din Ungaria în partea etnografică a Expozițiunii, și că Comitetul central, deși convins că această ordinațiune nu are nici o bază legală de drept, — totuș, spre a nu expune „Asociațiunea“ la alte neplăceri mai grave, — a decis sistarea acțiunii începute și a încunoștințat Comisariatul general al Expozițiunii despre această hotărâre. Sibiu, 21 Martie 1906. Prezidiul Asociațiunii: *Iosif Șterca Șuluțu.*

Aviz! În calitate de Delegat al Comisariatului Expozițiunii generale române din 1906, încredințat cu conducerea lucrărilor pentru înzestrarea Pavilionului etnografic al Românilor din Ungaria, și în vederea ordinațiunii D. Ministru r. u. de interne Nr. 146 din 13 Martie a. c., prin care „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ a fost oprită dela aranjarea Pavilionului amintit, și din această cauză a și sistat acțiunea începută în scopul arătat, îmi iau voia a rugă pe toți aceia, cari au făcut pregătiri pentru participarea lor la Expozițiune, să continue lucrările începute și să aștepte avizul comisariatului general, care fără îndoială va lua în timpul cel mai apropiat dispozițiunile necesare ca acțiunea sistată din partea „Asociațiunii“ să se continue pe altă cale și ca Românii din Ungaria să nu rămână neprezențați în partea etnografică a română a Expozițiunii.

Și până atunci rog pe toți aceia cari se interesează de această parte a Expozițiunii proiectate, să binevoiască a se adresă pentru ori-ce informațiuni la mine în Sibiu, strada Morii Nr. 6. Sibiu, 21 Martie 1906. *Dr. C. Diaconovicih.*

Românii din Rusia. În „Annales de Géographie“ anul XV, 1906 p. 9 și urm. dă *D. Aëtoff* precum cetim în „Sămănătorul“ — o scurtă expunere a împrejurărilor etnografice și lingvistice din Rusia, după datele recensământului din 1897. Iată ce aflăm despre Români: „Rasa latină e reprezentată aproape exluziv prin Moldo-Valahi, cari, în număr de 1,121.669, locuiesc mai ales în Basarabia (920.919). Ei se mai află în Podolia (județele Balta și Olgopol), în gubernamentele Cherson (județele Ananey, Elisavetgrad și Tiraspol) și Ecaterinoslav (județele Ecaterinoslav și Bahmut) și în Taurida (județul Berdianse). În Polonia nu-s decât 5223, dintre cari 5212 bărbați. În caucazia există colonii moldovene în provincia Cuban, județul Temriuc și în guvernamentul Mării Negre, cu populațiune totală de 6293 suflete (în Caucazia întregă 732). La urma revistei e adnexată o hartă etnografică a Rusiei.

Pentru ajutorarea muncitorilor români din Banat, Ardeal și Ungaria, cari caută de lucru în România spre a și putea duce greul vieții, și pentru a împedea astfel emigrarea Românilor de aici la America.

ziarul „Agrarul“, organul societății agrare a marilor proprietari din România, face propunerea ca la lucrările economice și silvanale din România să fie angajați în prima linie Români din Ardeal, Banat și Ungaria, dar nu să se aducă Sârbi, Bulgari, Ruteni și Secui, ca până acum. Spre acest scop ar trebui să se înființeze în România o agenție pentru furnizarea de muncitori români.

Se caută

un culegător tiporaf

la Tipografia diecezană din Arad.

Cronica bibliografică.

Crescând interesul publicului românesc dela noi pentru literatură, pe de altă parte pentru motivul că revista noastră pătrunde în multe cazuri ca singur izvor de informațiuni culturale, — am socotit că e bine să începem a publica, număr de număr, informațiuni de natura celor ce lăsăm să urmeze aci.

Viata Românească, anul I 1906, Nr. 1 Martie (Iași Str. Manolescu 2.) directori: C. Stere și P. Bujor; apare în fiecare lună. Prețul abonamentului: Pe an 15 cor. pe $\frac{1}{2}$ an 7 cor. 50 fil. Abonamentul se poate achita în trei rate de câte 5 cor. din 4 în 4 luni.

Caprinsul bogatului n-r. 1. este următorul: Cătră cetitori. — N. Gane: Cum am început să traduc pe Dante. — A. Vlăduță: Datorii vechi (nuvelă). — P. Bujor: Folioasele studiului biologiei. A. Filipide: Istoria și critică literară. — A. Savri: Ursitul (versuri) — C. Șarcăleanu: Cântarea pătimirii noastre: (O. Goga). — M. Sadoveanu: Pustiul (nuvelă). — G. Ibrăileanu: Dela M. Kogălniceanu la T. Maioreșcu. — C. Botez: Poezii imedite, de C. Cobari. Nicanor: Miscellanea. G. I.: Cronica literară (Autori și curente) — P. B. și Dr. P. Bogdan: Cronica științifică. I. Botez: Cronica pedagogică (Studiul limbilor). C. S.: Cronica internă („Foamea constată” și chestia agrară). — C. Stere: Cronica externă (Urmările războiului ruso-japonez. Revoluția din Rusia). — Recenzii. — Revista Revistelor. — Mișcarea intelectuală în străinătate. — Bibliografie.

Acesta este cuprinsul primului număr al revistei „Viata Românească”, care va apărea lunar, într’o extensiune de cel puțin câte 150 pagini.

Înșirarea chiar a materialului cuprins în numărul prim ne face a înțelege, că această revistă dispune de un aparat științific de rangul întâi; iar cetind articolele serioase, științifice și literare, dar mai ales bogăția de informațiuni și inviațiuni în ce privește desfășurarea intelectuală a omenirii în prezent, — trebuie să socotim revista d-lui C. Stere și soții din Iași la același nivel cu vechile reviste ale marilor neamuri, (Revue des deux monds, etc.) să recunoaștem în „Viata Românească”, ceea-ce s’ar fi visat — poate — „Orisontul” (din Cluj) să fie: Si licet..

Un element nou și absolut necesar pentru pregătirea idealului unității noastre culturale, cunoașterea Basarabiei românești, ex asse, ni se dă tot prin această revistă. Și — ni se impune aci o paranteză — e

într’adevăr mișcător articol basarabeianului Șarcăleanu, despre „poetul pătimirii” al „în străinătului Ardeal”.

Se cultivăm inima, „unitatea” de simțiri, să luminăm mintea, cu româneasca învățătură, cu învățătura omenească pusă în lumină românească, — la aceasta s’a angajat „Viata Românească”. *Secula.*

Sămănătorul din București, Nr. 10 (V.) dela 5 Martie, cuprinde un articol despre Teatrul național al Căpitalei românești (II) de d-l N. Iorga. O energică critică, indicând păcatele și remediarea lor în acea înaltă instituțiune. Mai cuprinde poezii de O. Carp, D. Anghel, Corneliu Moldovan; nuvele și schițe, de I. Boteni, etc. și obicinuita cronică literară. Ilustrații: Serată la I. S. Sturdza Vv. (1822—8) și „Măria Sa Consulul străin”.

Nr. 11 cuprinde: N. Iorga, Desbateri, rapoarte și premii. — X. Cugetari. — O. Carp: Dela mare (poezie) — I. Boteni: Ne-am iubit de copilași (nuvelă). — P. Cerna: Inseninare (poezie). — P. Antonievicz: O zi din viața mea. — N. Iorga: Cronica. — Ilustrații: La vânat și Hora (după Doussault).

În primul său articol, energicul director al revistei indică rostul premiilor Academiei: „Scriitorii nu sunt, nu trebuie să fie mijlogi, pentru a întinde mâna, să li-se dea acel ban al Academiei, care nu e pomană cătră un sărac, ci concretizarea, închegarea unei părți mici din recunoștința neamului”.

Luceafărul (Nr. 5. V.), cuprinde: Două scrisori de Al. Vlăduță; Pinteza Viteazul, dramă istorică de V. E. Moldovan; un foarte judicios studiu critic asupra cărții lui C. Sandu „În urma plugului” de Marin Simionescu-Rimniceanu; Poezii de O. Goga și Fatma; un studiu critic al lui I. Paltin despre M. Sadoveanu „Amintirile căprarului Gheorghita”; cronică, etc. Ilustrații artistice: Hora, școala din Săliște, Episcopul N. Popea.

Această revistă e într’adevăr la nivel artistic, dar îi lips ște varietatea și bogăția de material, râvnită de mulți cetitori.

Nelușca, revista umoristică ce apare în editura „Luceafărului”, Nr. 5, a apărut, cu un cuprins plăcut și plin de spirit.

Viata Literară, Nr. 10, are un bogat cuprins de nuvele, schițe, studii literare și poezii. Cuprinde: Casa artiștilor, de A. Vlăduță; Cușcri (poezie) de G. Coșbuc; Thali (schiță) de I. A. Basarabescu; Libeda, de A. Naum; Dragoste veche, de I. Minulescu; O farsă a Direcțiunii Teatrului de I. Gorun (Al. I. Hodoș); Cântece, de Z. Bărsan; Cronica literară, II. Chendi; O spaimă (nuvelă), Cazaban; Sonet, N. G. Nicolescu; Fânul sf. Arhanghel (poveste) Șt. Tuzescu; Informațiuni literare și artistice; Bibliografie.

Nr. 11 din „Viata Literară” are de asemenea un bogat cuprins, cu articole de I. Gorun, G. Coșbuc (Scutul-poezie), T. Cercel, C. Pavelescu. II. Chendi (Solidaritate..), Cioflec (cronica artistică), Maria Cunțan, E. Lovinescu (Un studiu asupra raportul dintre artă și morală). Artur Gorovei (Om și fiară-schiță), etc.; și judicioase informațiuni literare și artistice.

Telegraful Român, din Sibii publică regulat o rubrică literară, bine condusă și cuminte în aprecieri, O redactează Ioan Paltin (Duma).

Tribuna din Arad se remarcă prin foiletoanele d-lui I. Slavici, despre educațiune. *Sfinx.*

Concurs.

În temeiul ordinului Ven. Consistor orădan dtto 23 Februarie (8 Martie), Nr. 333/32 B. 1906, parohia din **Șuncuiuș**, prin strămutarea lui I. Șimoc, se decretează vacantă, iar pentru îndeplinirea ei, prin aceasta se escrie concurs cu termen de alegere pe ziua de **26 Martie (8 Aprilie) 1906**.

Venitele împreunate cu acest post sunt: 1. Dela fiecare număr de casă, ca rescumpărare a birului preoțesc, câte 3 cor. Competința cantoratului și a sfântului, conform uzului din trecut, rămâne în vigoare. 2. Extravilanul de 1 și 1/2 jugh. cat. 3. Șolele uzuete. 4. Întregirea dotației dela stat, conform evaluei fitorului preot.

Concurenții își vor înainta actele după regulile în vigoare, subscrisului în Birtin. (u. p. Rév) până la 23 Martie (5 Aprilie) 1906, iar până cu 8 zile înainte de alegere se vor prezenta în s. biserică din Șuncuiuș, pentru a-și dovedi aptitudinile în slujba dumnezeiască, oratorie, cant și tipic.

Dat în ședința comitetului parohial, ținută la 5/18 Martie, 1906.

Comitetul parohial

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu* pprezvirterul Peteșului.

—□—

2—3

În sensul ordinului Venerabilului Consistor orădan cu datul 31 Ianuarie v. a. c., Nr. 81/8 B. pentru îndeplinirea postului de capelan temporal sistemizat pe lângă veteranul paroh Zaharia Moga din **G.-Rohani** protopopiatul Beliului se publică concurs cu termen de alegere în **4/17 Aprilie** a. c.

Dotațiunea constă: a) din 1/2 pământul parohial de 14 jugere, b) 1/2 competență de pășunat alor 8 jugere, c) 1/2 din câte o măsură cucuruz dela 70 case ca bir preoțesc, d) ștolele îndatinate tot în 1/2. e) câte o zi de lucru dela fiecare casă, f) întregirea dotațiunei ce-i compete unui capelan din vistieria statului.

De locuință se va îngriji alegândul capelan.

Reflectanții la această capelanie sunt poftiți a-și înainta suplicele lor provăzute cu documentele reperate și adresate comitetului parohial, până în preziua alegerii la subsemnatul în F.-Giriș (F.-Györös) p. u Tenke; având până în 8 zile înainte de alegere, a se

prezenta în sf. biserică de acolo spre a-și dovedi desțeritatea în cele rituale și în oratorie.

Rohani la 12/25 Februarie 1906.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Petru Serbu*, protopop.

—□—

2—3

Specialist în pălării preoțești.

Cercetați marea prăvălie

alui

Sommer Jozsef

Arad, Strada principală în palatul bisericeii rom.-catolice,

Fondată la anul 1863,

în care vor afla îndeosebi domnii preoți:

➔ **pălării preoțești** ➔

de calități deosebite și dela cei mai experți măiestri, cuprețurile cele mai ieftine ce există. Pe lângă asta on. public român va găsi în marele magazin pe lângă serviciu prompt, având de conducător al prăvăliei pe un român, ca on. clienți să fie pe deplin mulțumiți, următoarele articole:

➔ **pălării de tot soiul, cilindre, și clac,** ➔ **cămăși de vară, gulere, manșete, mănuși de vară, cravate, ciorapi, bastoane, umbrele, etc.** din fabricele cele mai renumite franceze și engleze.

Sperând, că on. public român din loc și provincie mă va onora cu vizitele sale punându-și toată încrederea în firma prăvăliei mele semnez cu deosebită stimă:

2—5

Iosif Sommer.

Specialist în pălării preoțești de tot soiul.

„Janus” institut de asigurare mutuală pe viață în Viena
s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață”
pentru Austro-Ungaria.

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➔ Premii eține. Condiții de asigurare favorabile. ➔

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.
Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plățire la moment.

Starea de asigurare 111.000,000 cor. } Averele institutului 31.000,000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric.

Lerchengasse Nr. 17. N-rul Telefonului: 422.

(9)